

เศรษฐกิจ “เสฉวน” : ตลาดผู้บริโภคใหญ่ที่สุดของจีนตะวันตก

.....

เศรษฐกิจ “มหานครฉงชิ่ง” : ต้นแบบการพัฒนาจีนตะวันตก

.....

เศรษฐกิจ “ยูนนาน” : มณฑลชายแดนจีนข้างบ้านไทย

.....

นครเจียงตูและมหานครฉงชิ่ง : "ตลาดทางเลือกใหม่" ผู้ส่งออกไทย

.....

มุ่งสู่จีนตะวันตก (Go – West Policy)

.....

มุ่งสู่จีนตะวันตก (Go – West Policy)

กรณีศึกษาเส้นทางสู่ทะเลของจีนตะวันตก : ค่าใช้จ่าย ระยะทางและระยะเวลา

โดย

รศ.ดร.อักษรศรี พานิชสาส์น

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เศรษฐกิจ “เสฉวน” : ตลาดผู้บริโภคใหญ่ที่สุดของจีนตะวันตก

เสฉวนเป็นมณฑลจีนที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูงมาก แม้ว่าจะมีจุดอ่อนจากการเป็นมณฑลทางตะวันตกตอนในและห่างไกลจากชายฝั่งทะเลร่วม 2,000 กิโลเมตร แต่สามารถมีขนาด GDP ใหญ่เป็นอันดับ 8 จากทั้งหมด 31 มณฑลของจีนแผ่นดินใหญ่และมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดของจีนตะวันตกด้วย

มณฑลเสฉวนมีประชากรมากถึง 80.5 ล้านคน เป็นตลาดผู้บริโภคที่ใหญ่ที่สุดของจีนตะวันตก โดยเฉพาะในนครเฉิงตู เมืองเอกของมณฑลเสฉวนมีประชากรมากกว่า 14 ล้านคนซึ่งมีรายได้ต่อหัวต่อปีสูงถึง 49,438 หยวน และด้วยการขยายตัวของเศรษฐกิจของเสฉวนอย่างต่อเนื่องทำให้ผู้บริโภคในเสฉวนมีรายได้สูงขึ้น และมีการขยายตัวของกลุ่มชนชั้นกลาง โดยเฉพาะหนุ่มสาวคนจีนรุ่นใหม่ในนครเฉิงตูที่นิยมสินค้านำเข้าจากต่างประเทศและติดแบรนด์ดัง ในขณะนี้ จึงมีบรรดาร้านแบรนด์หรูระดับโลก เช่น หลุยส์ วิตตอง กูชชี และแบรนดอนอื่นๆ ต่างตบเท้าเข้าไปตั้งสาขาเปิดร้านใหญ่โตในนครเฉิงตู

ดิฉันได้มีโอกาสเดินทางไปลงพื้นที่เก็บข้อมูลในนครเฉิงตูเกือบทุกปี เมื่อไปถึงแต่ละครั้ง ก็ต้องทิ้งกับการเติบโตทางเศรษฐกิจของเสฉวนที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว นักการตลาดจำนวนไม่น้อยพุ่งเป้าความสนใจไปที่มณฑลเสฉวนแห่งนี้ โดยยกระดับให้เป็น “ตลาดรอง” (second-tier market) ที่มีกำลังซื้อเพิ่มขึ้นแบบโตวันโตคืน ซึ่งมีศักยภาพและกำลังทรัพย์ไม่น้อยหน้าตลาดหลักแถบมณฑลชายฝั่งของจีน

สำหรับดัชนีเศรษฐกิจสำคัญในปี 2011 ของแต่ละเมืองในมณฑลเสฉวนแสดงอยู่ในตาราง

ดัชนีเมืองสำคัญใน เสฉวน 2011	ขนาดเศรษฐกิจ GDP (พันล้านหยวน)	รายได้เฉลี่ยต่อหัว ต่อปี (หยวน)	ผลผลิตอุตสาหกรรม (พันล้านหยวน)	ยอดขายปลีก (พันล้านหยวน)
นครเฉิงตู	695.1	49,438	756.8	287.5
พานจื่อฮั่ว	64.6	53,054	120.6	17.3
เต๋อหยาง	113.7	31,562	203.8	35.8
เหมียนหยาง	118.9	25,755	167.6	50.2
เล่อชาน	91.8	28,339	150.8	33.5
อู่ปิ่น	109.1	24,433	173.2	37.5

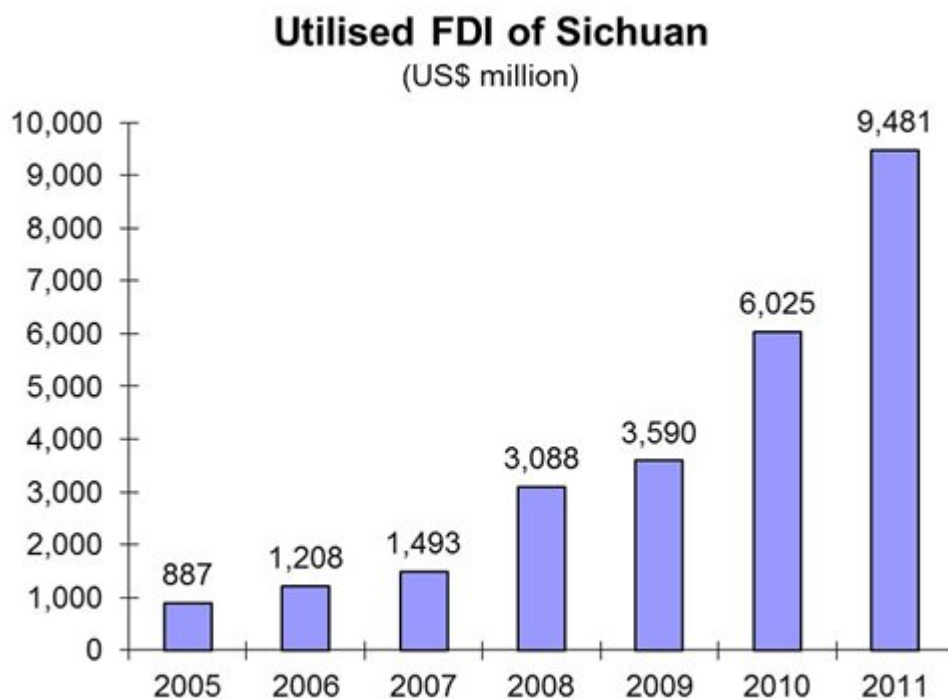
ที่มา : Sichuan Statistical Yearbook, 2012

ที่น่าสนใจ ภาคเอกชนของเสฉวนมีบทบาทสำคัญในการเติบโตทางเศรษฐกิจของมณฑลและขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจากเดิมที่กิจการส่วนใหญ่เป็นรัฐวิสาหกิจ แต่ในปี 2011 บริษัทเอกชนได้เพิ่มขึ้นเป็น 4.1 แสนราย จากเดิมที่เคยมีราว 2.86 แสนรายในปี 2008

ยิ่งไปกว่านั้น ภาคเอกชนในเสฉวนสามารถพัฒนาตราสินค้าท้องถิ่นของตนจนมีชื่อเสียงติดอยู่แถวหน้าในจีน เช่น **กลุ่มฉางหง** ผู้ผลิตโทรทัศน์ชั้นนำของจีน **กลุ่มพานจือฮั่ว** ผู้ผลิตเหล็กกล้าอันดับต้นของจีน และ**กลุ่มนิวไฮป** ซึ่งมีธุรกิจมั่งคั่งจนกลายเป็นเศรษฐกิจอันดับต้นของจีน โดยเริ่มต้นจากการผลิตอาหารสัตว์ในเสฉวน จนในขณะนี้สามารถขยายธุรกิจไปเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ในธนาคารเอกชนรายแรกของจีน คือ **China Minsheng Bank** เป็นต้น

นอกจากนี้ เสฉวนมีความโดดเด่นในการพัฒนาอุตสาหกรรมไฮเทค โดยเฉพาะในเขตนิคมอุตสาหกรรมใหม่ และไฮเทคที่นครเฉิงตู และเมืองเหมียนหยาง นับว่าประสบความสำเร็จอย่างมาก และสามารถดึงดูดบริษัทไอทีและซอฟต์แวร์ระดับโลกเข้ามาลงทุนและตั้งศูนย์วิจัย R&D ในมณฑลตะวันตกของจีนแห่งนี้ เช่น บริษัท Microsoft บริษัท Intel บริษัท IBM และบริษัท Motorola เป็นต้น

ด้วยขนาดตลาด และฐานทรัพยากรขนาดใหญ่ รวมทั้งการมีปัจจัยเอื้อจากภาครัฐ ทำให้มีการไหลเข้ามาลงทุนจากต่างประเทศในเสฉวนเป็นจำนวนมากและติดอันดับมากที่สุดในบรรดามณฑลจีนตะวันตกทั้งหมด โดยเฉพาะในปี 2011 มีการขยายตัวของทุนต่างชาติในเสฉวนอย่างก้าวกระโดด ดังแสดงในภาพ

Source: Sichuan Statistical Yearbook, 2012

ด้านการค้าระหว่างประเทศของเสฉวน แม้จะมีจุดอ่อนในการเป็นมณฑลตอนในไม่มีทางออกทะเล แต่ก็ได้มีการพัฒนาโครงข่ายการคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ โดยเฉพาะการขนส่งทางอากาศ และแม่น้ำแยงซีเกียง ในขณะที่เสฉวนมีการผลิตเพื่อส่งออกมากติดอันดับ 10 ของจีน สำหรับตลาดส่งออกหลักของเสฉวน ได้แก่ สหรัฐฯ สหภาพยุโรป อาเซียน ฮองกง และอินเดีย โดยมีสินค้าส่งออกสำคัญ เช่น คอมพิวเตอร์ วงจรไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ กระเป๋า เสื้อผ้า สิ่งทอ รองเท้า

ส่วนแหล่งนำเข้าสำคัญของเสฉวน ได้แก่ สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น สหรัฐฯ อาเซียน ซึ่งมีสินค้านำเข้าหลัก เช่น แผงวงจรไฟฟ้าและส่วนประกอบไมโครอิเล็กทรอนิกส์ สินแร่ ชิ้นส่วนและอุปกรณ์การบิน

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย

เรามาดูข้อมูลการค้าเสฉวน-ไทยกันบ้าง จากรายงานของศูนย์บริการข้อมูลธุรกิจไทยในจีน ในปี 2011 เสฉวนมีมูลค่าการค้ากับไทย 381.38 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แบ่งเป็นเสฉวนนำเข้าจากไทย 145.57 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สินค้าที่เสฉวนซื้อจากไทยมากที่สุด ได้แก่ วงจรไฟฟ้าและส่วนประกอบอิเล็กทรอนิกส์ แร่ธาตุ ผลไม้ ธัญพืช ข้าวหอมมะลียางพารา ส่วนการส่งออกจากเสฉวนมาไทยมูลค่า 235.81 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เช่น วัสดุแม่เหล็ก เคมีอินทรีย์ ส่วนประกอบและเครื่องจักรกลสำหรับชุดเจาะ ผลิตภัณฑ์เคมี วัสดุเหล็กกล้า เป็นต้น

สำหรับตัวอย่างนักธุรกิจไทยที่เข้าไปลงทุนในเสฉวน เช่น บริษัท ECI-Metro ตัวแทนจำหน่ายผลิตภัณฑ์รถดัก Caterpillar ในเครือซีพี บริษัทผลิตถ้วยกระดาษหมีสำเร็จรูปของกลุ่มสหพัฒน์ และล่าสุด ธนาคารกสิกรไทยได้ตัดสินใจเข้าไปตั้ง “สาขา” ของธนาคารในเสฉวนหลังจากที่ได้ขุมศึกษาข้อมูลอยู่พักใหญ่ (จะเป็น “สาขา” ของกสิกรไทยแห่งที่สองในจีนอย่างเต็มรูปแบบต่อจากสาขาแรกที่เมืองเสิ่นเจิ้น มณฑลกว่างตุง) ส่วนการลงทุนอื่นๆ ของไทยในเสฉวนก็มีตั้งแต่ร้านอาหารไทย ร้านขายพระเครื่อง และร้านจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมไทย เป็นต้น

ทั้งนี้ รัฐบาลไทยและรัฐบาลเสฉวนได้มีความร่วมมือกันในลักษณะ “บ้านพี่เมืองน้อง” ระหว่างจังหวัดอุบลราชธานีกับนครเฉิงตู มณฑลเสฉวน และ จังหวัดสุพรรณบุรีกับมณฑลเสฉวน (อยู่ในขั้นตอนเจรจา)

ดัชนีเศรษฐกิจสำคัญมณฑลเสฉวน	2011		Jan - Sep 2012	
	Value	Growth (%, y-0-y)	Value	Growth (%, y-0-y)
Gross Domestic Product (RMB bn)	2,102.7	15.0 ¹	1,753.7	12.8 ¹
Per Capita GDP (RMB)	26,133	15.9 ¹		
Added Value Output				
- Primary industry (RMB bn)	298.4	4.5 ¹	255.2	4.5 ¹
- Secondary industry (RMB bn)	1,102.9	20.6 ¹	931.4	15.9 ¹
- Tertiary industry (RMB bn)	701.4	11.2 ¹	567.1	11.3 ¹
Value-added Industrial Output ² (RMB bn)		22.3 ¹		16.1 ¹
Fixed-assets Investment (RMB bn)	1,512.4	11.4	1,347.9	20.3
Retail Sales (RMB bn)	804.5	18.1	652.8	15.5
Inflation (Consumer Price Index, %)		5.3		2.6
Exports (US\$ bn)	29.0	54.2	27.9	42.8
- By FIEs (US\$ bn)	12.1	172.1	11.8	54.4
Imports (US\$ bn)	18.7	35.3	15.1	7.8
- By FIEs (US\$ bn)	11.3	35.3	8.9	4.6
Utilized Foreign Direct Investment (US\$ bn)	9.5	57.4	8.4	16.6

หมายเหตุ : ¹ In Renminbi real term ² For all state-owned and other forms of enterprises with annual sales over RMB20 million

ที่มา : Sichuan Statistical Yearbook 2012, Sichuan Statistical Bureau, China Customs Statistics, 12.2011, 9.2012

เศรษฐกิจ “มหานครฉงชิ่ง”: ต้นแบบการพัฒนาจีนตะวันตก

เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายพัฒนาจีนตะวันตก (Go-West policy) รัฐบาลกลางของจีนได้ยกระดับ “ฉงชิ่ง” (เคยเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลเสฉวน) โดยแยกออกมาตั้งเป็น “มหานคร” หรือ Municipality เพื่อให้เป็นศูนย์กลางและต้นแบบของการพัฒนาภูมิภาคจีนตะวันตกตั้งแต่ปี 1997 ฉงชิ่งจึงได้รับการจัดตั้งงบประมาณจำนวนมหาศาลจากรัฐบาลกลาง และได้รับานิสงค์จากนโยบายพัฒนาจีนตะวันตกอย่างเต็มที่ทำให้สามารถขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว จนในขณะนี้ได้รับการขนานนามว่าเป็น “เซี่ยงไฮ้ตะวันตก”

ฉงชิ่งเป็น “มหานคร” เพียงแห่งเดียวของจีนที่อยู่ในภูมิภาคจีนตอนใน โดยที่มหานครอีก 3 แห่งของจีนล้วนตั้งอยู่ตามแนวชายฝั่งทะเล ได้แก่ ปักกิ่ง เซี่ยงไฮ้ และเทียนจิน

ในขณะนี้ ฉงชิ่งเป็นมหานครของจีนที่มีประชากรมากที่สุดรวมกว่า 33 ล้านคน และมีกำลังซื้อค่อนข้างสูงด้วยรายได้ต่อหัวต่อปีประมาณ 34,500 หยวน มากเป็นอันดับ 12 จากทั้งหมด 31 มณฑลจีน

ตัวอย่างมาตรการที่นำมาใช้ในการพัฒนาฉงชิ่ง เช่น ตั้งแต่ปี 2010 รัฐบาลจีนได้ตั้งเขตเศรษฐกิจใหม่ “เหลียงเจียง” ในมหานครฉงชิ่ง เพื่อเน้นด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและอิเล็กทรอนิกส์ และเพื่อให้เป็นเขตเศรษฐกิจใหม่แห่งที่ 4 ของประเทศจีน ต่อจากเส้นเงินในกวางตุ้ง (ปี 1980) ผู้ตงในเซี่ยงไฮ้ (ปี 1990) และปินไห่ในเทียนจิน (2000)

ในขณะนี้ ฉงชิ่งเป็นฐานผลิตอุตสาหกรรมหนักที่สำคัญของประเทศจีน และเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมรถยนต์ที่ใหญ่ระดับโลก โดยเฉพาะกลุ่มฉางอัน (Changan Automotive Corp) ของฉงชิ่งจัดเป็นบริษัทผลิตรถยนต์ที่ใหญ่ที่สุดเป็นอันดับ 4 ของประเทศและเป็นบริษัทผลิตรถมินิแวนที่ใหญ่ที่สุดในจีนด้วย

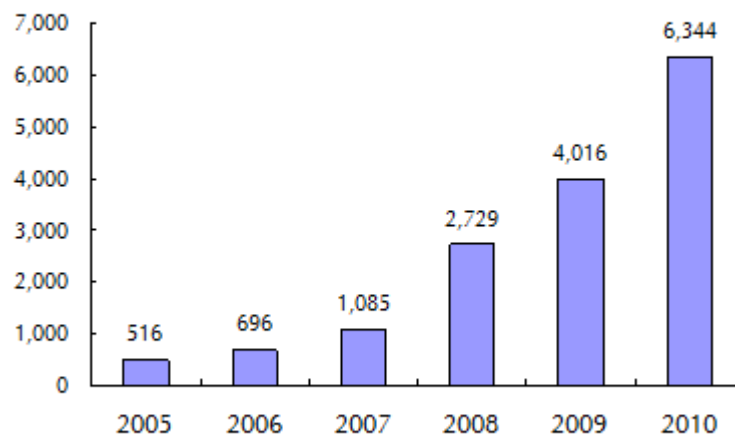
ที่สำคัญ ผลจากการสร้างเขื่อนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก คือ เขื่อนสามโตรก (Three Gorges Dam) ส่งผลให้เรือเดินทะเลขนาดใหญ่ 8,000-10,000 ตันสามารถเดินเรือผ่านแม่น้ำแยงซีเกียงมายังฉงชิ่งได้โดยตรง ทั้งๆ ที่อยู่ห่างไกลจากชายฝั่งทะเลรวม 2,000 กิโลเมตร จึงเป็นการขจัดจุดอ่อนของฉงชิ่งและมณฑลจีนตอนใน รวมทั้งการสร้างท่าเรือน้ำลึกปลอดภัย “เหลียงลู่ซันทาน” ในฉงชิ่ง ซึ่งเป็นท่าเรือแม่น้ำที่ใหญ่ที่สุดของจีนและสามารถเชื่อมโยงโดยตรงออกสู่ทะเล ดิฉันเคยเดินทางไปดูงานที่ท่าเรือแห่งนี้ ซึ่งมีขนาดใหญ่มาก มีเครื่องมืออุปกรณ์ขนถ่ายสินค้าที่ทันสมัย และมีความสามารถในการรองรับสินค้ามากกว่าท่าเรือคลองเตยของไทยด้วยค่ะ

นอกจากนี้ ดิฉันเคยเดินทางไปลองเรือและพักค้างกลาง “มหานครแยงซีเกียง” มาแล้วหลายครั้ง เพื่อสำรวจเส้นทางขนส่งทางแม่น้ำและเยี่ยมชมเขื่อนสามโตรก สัญลักษณ์แห่งความยิ่งใหญ่ในการพัฒนาจีนตะวันตก ด้วยระยะเวลาก่อสร้างนานถึง 17 ปี และทำให้สินค้าต่างๆ ที่ผลิตในฉงชิ่งและมณฑลจีนตอนใน สามารถขนส่งลำเลียงไปตามแม่น้ำแยงซีเกียงเพื่อไปออกทะเลที่ปากแม่น้ำในมหานครเซี่ยงไฮ้ และขนส่งตรงต่อไปทางทะเลจนถึงประเทศปลายทาง เช่น รถยนต์ของฉงชิ่งที่ส่งออกโดยตรงไปยังประเทศอิหร่าน

ด้านการค้าระหว่างประเทศ ตลาดส่งออกหลักของฉงชิ่ง ได้แก่ สหรัฐฯ เนเธอร์แลนด์ อินเดีย เยอรมนี อิหร่าน ญี่ปุ่น และเม็กซิโก สินค้าส่งออกสำคัญ คือ อุปกรณ์เครื่องจักร ยานพาหนะ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น ส่วนแหล่งนำเข้าสำคัญ เช่น ญี่ปุ่น มาเลเซีย เยอรมนี สหรัฐฯ เกาหลีใต้ และไต้หวัน และมีสินค้านำเข้าหลัก เช่น แร่เหล็ก แร่กัมมะถัน ยางพารา ฝ้าย ถั่วเหลือง เป็นต้น

ในด้านการลงทุนจากต่างประเทศ FDI เนื่องจากรัฐบาลกลางและรัฐบาลฉงชิ่งมีนโยบายและมาตรการส่งเสริมการลงทุนเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศตามนโยบายพัฒนาจีนตะวันตก ทำให้มีธุรกิจต่างชาติเข้ามาลงทุนในฉงชิ่งเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น ในปี 2010 การลงทุน FDI ในฉงชิ่งขยายตัวเพิ่มสูงถึงร้อยละ 58 โดยเฉพาะการลงทุน FDI จากฮ่องกงไหลเข้ามามากที่สุด ตามมาด้วยญี่ปุ่น สหรัฐฯ และไต้หวัน

Utilised FDI of Chongqing
(US\$ million)

Source: Chongqing Statistical Yearbook 2011

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย

เรามาดูข้อมูลการค้าฉงชิ่ง-ไทยกันบ้าง จากรายงานของศูนย์บริการข้อมูลธุรกิจไทยในจีน ในปี 2011 ฉงชิ่งมีมูลค่าการค้ากับไทย 559.56 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แบ่งเป็นฉงชิ่งนำเข้าจากไทย 277.34 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สินค้าที่ฉงชิ่งซื้อจากไทย เช่น ฮาร์ดไดรฟ์ ยางพารา ชิ้นส่วนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ วงจรไฟฟ้า ส่วนการส่งออกจากฉงชิ่งมาไทยมูลค่า 282.22 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เช่น อุปกรณ์ประมวลผลระบบดิจิทัล ลูกสูบ หม้อแปลง ชิ้นส่วนอุปกรณ์รถยนต์

ส่วนการลงทุนของไทยในฉงชิ่งที่สำคัญ เช่น โครงการต่างๆ ของเครือซีพี ทั้งธุรกิจอาหารสัตว์และห้างค้าปลีก โลตัส รวมไปถึงบริษัท ECI-Metro ผู้ให้บริการตัวแทนจำหน่ายผลิตภัณฑ์รถชุดตักแคตเตอร์พิลลาร์ (Caterpillar) เป็นต้น

ด้านความร่วมมือระดับรัฐบาล ในขณะนี้ ฉงชิ่งได้ลงนามความตกลง“บ้านพี่เมืองน้อง” กับไทยรวม 2 ฉบับ ได้แก่ ฉงชิ่ง-กรุงเทพมหานคร และฉงชิ่ง-เชียงใหม่

ดัชนีเศรษฐกิจสำคัญมหานครฉงชิ่ง	2011		Jan - Sep 2012	
	Value	Growth (%, y-0-y)	Value	Growth (%, y-0-y)
Gross Domestic Product (RMB bn)	1001.1	16.4 ¹	815.8	13.8 ¹
Per Capita GDP (RMB)	34,500	15.1 ¹		
Added Value Output				
- Primary industry (RMB bn)	84.5	5.1 ¹	62.9	4.9 ¹
- Secondary industry (RMB bn)	554.3	21.8 ¹	448.3	15.7 ¹
- Tertiary industry (RMB bn)	362.4	10.8 ¹	304.6	12.2 ¹
Value-added Industrial Output ² (RMB bn)	469.0	22.2 ¹		16.2 ¹
Fixed-assets Investment (RMB bn)	763.2	30.0	632.5	23.7
Retail Sales (RMB bn)	348.8	18.7	288.9	15.7
Inflation (Consumer Price Index, %)		5.3		2.9
Exports (US\$ bn)	19.8	164.9	29.4	147.6
- By FIEs (US\$ bn)	6.9	315.3	10.8	192.4
Imports (US\$ bn)	9.4	89.9	10.9	69.0
- By FIEs (US\$ bn)	6.6	111.7	6.6	43.2
Utilized Foreign Direct Investment (US\$ bn)	10.5	66.0	6.0	42.0

หมายเหตุ : 1 In real terms 2 For all state-owned enterprises and other forms with annual sales over RMB20 million

ที่มา : Chongqing Statistical Yearbook 2012, Chongqing Statistical Bureau, China Customs Statistics, 12.2011, 9.2012

เศรษฐกิจ“ยูন্নาน” : มณฑลชายแดนจีนข้างบ้านไทย

บทความตอนนี้เราจะมาทำความรู้จักเศรษฐกิจ “ยูন্নาน” มณฑลจีนข้างบ้านไทยและคนไทยส่วนใหญ่น่าจะคุ้นชื่อกันดี ยูন্নานยังเป็นมณฑลจีนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับไทยมานาน โดยเฉพาะหลังจากที่มณฑลนี้ของจีนได้เข้าร่วมกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง Greater Mekong Subregion (GMS) ในปี 1992

จากการเป็นมณฑลจีนที่ตั้งอยู่ใกล้ไทยมากที่สุด ทำให้ยูন্নานเป็นเป้าหมายยอดนิยมที่มีหน่วยงานราชการต่างๆ ของไทยจัดให้มีการเดินทางไปศึกษาดูงานอย่างไม่ขาดสาย โดยเฉพาะการเดินทางไปร่วมงานแสดงสินค้าคุณหมิงแฟร์เป็นประจำทุกปี รวมทั้งกิจกรรมจับคู่ธุรกิจภายใต้โครงการต่างๆ ทั้งเพื่อการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว การขนส่งโลจิสติกส์ เป็นต้น

โดยส่วนตัว ดิฉันเองก็มีภารกิจต้องบินไปยูন্নานบ่อยครั้ง ทั้งการไปเข้าร่วมประชุมหรือลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัยอยู่บ่อยๆ รวมทั้งเคยได้รับเชิญไปสอนที่มหาวิทยาลัยยูন্নานร่วม 3 เดือนเมื่อหลายปีก่อนด้วย

อย่างไรก็ดี ยูন্নานมีจุดอ่อนหลายด้าน โดยเฉพาะการเป็นมณฑลชายแดนที่ห่างไกลจากชายฝั่งทะเลของจีนร่วม 2 พันกว่ากิโลเมตร ทำให้รัฐบาลท้องถิ่นของยูন্নานต้องให้ความสำคัญอย่างหนักเพื่อขจัดจุดอ่อนของตนให้หมดไป บทความวันนี้ เราจะมาลองติดตามสถานการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบันของยูন্নานกันค่ะ

ในปี 2011 ยูন্নานมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ 24 จากทั้งหมด 31 อันดับในจีน โดยมีประชากรทั้งหมด 46.3 ล้านคน และมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี (GDP per capita) ต่ำมาราว 18,957 หยวน ซึ่งเป็นระดับรายได้ต่ำร้ายที่อันดับ 30 จาก 31 มณฑลจีน แล้วยังต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยฯ ของจีนทั่วประเทศ (35,083 หยวน) ด้วย จึงชัดเจนว่าชาวยูন্নานส่วนใหญ่ยังคงยากจนและมีกำลังซื้อต่ำจนติดอันดับรองบ๊วยของจีนเลยทีเดียว

อย่างไรก็ดี ในเขตเมืองของยูন্নานโดยเฉพาะในนครคุนหมิงจะมีชนชั้นกลางจีนอาศัยกระจุกตัวอยู่พอสมควรตามตัวเลขสถิติทางการมีประชากรในคุนหมิงราว 6.5 ล้านคนและมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปีอยู่ที่ 38,831 หยวน นอกจากนี้ ขนาดเศรษฐกิจ GDP ของมณฑลนี้มีการกระจุกตัวอยู่ที่นครคุนหมิงด้วยสัดส่วนร้อยละ 28.7 ของมูลค่า GDP ทั้งหมด และมียอดขายปลีกเฉพาะในคุนหมิงสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 42.4 ของยอดขายปลีกทั้งมณฑล สำหรับข้อมูลเมืองสำคัญอื่นๆ ของยูন্নานปรากฏในตาราง

ดัชนีเมืองสำคัญใน ยูนนาน 2011	ขนาดเศรษฐกิจ จีดีพี (พันล้านหยวน)	รายได้เฉลี่ยต่อหัว ต่อปี (หยวน)	ผลผลิตอุตสาหกรรม (พันล้านหยวน)	ยอดขายปลีก (พันล้านหยวน)	การส่งออก (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ)
คุนหมิง Kunming	250.9	38,831	260.4	127.2	6,603
ชวีจี้ Qujing	121.0	20,588	120.3	28.1	126
ยวี่ซี Yuxi	87.7	37,913	111.1	16.8	358
หงเหอ Red River	78.1	17,270	87.5	18.4	427
ต้าหลี่ Dali	56.8	16,376	41.9	17.1	167
ชู่ซ่ง Chuxiong	48.3	17,899	36.3	15.8	134

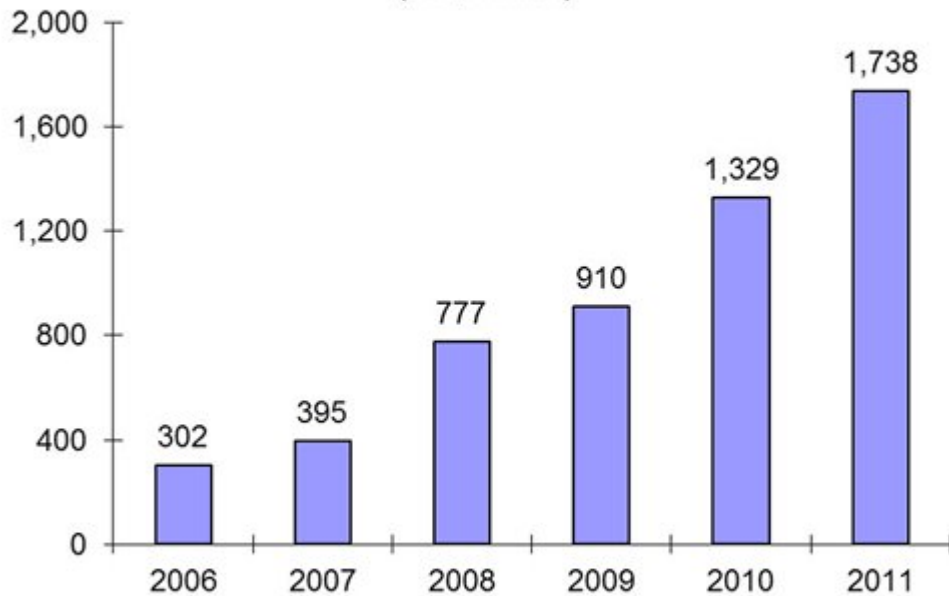
ที่มา: Yunnan Statistical Yearbook, 2012

ในขณะนี้ ยูนนานยังคงเป็นมณฑลเกษตรกรรมที่ยากจนและมีผลผลิตหลัก คือ ไร่ยาสูบ จึงเริ่มหันมาพัฒนาอุตสาหกรรมอื่นๆ มากขึ้นเพื่อลดการพึ่งพาการผลิตยาสูบ เช่น อุตสาหกรรมดอกไม้สด อย่างไรก็ตาม ประชากรยูนนานส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรอาศัยอยู่ในชนบทและเป็นชนกลุ่มน้อยหลากหลายกลุ่มมีมากถึง 26 ชนเผ่า

ที่สำคัญ ด้วยจุดอ่อนของภูมิประเทศส่วนใหญ่ที่เป็นภูเขา/เนินเขา ถึงร้อยละ 93 จึงมีความยากลำบากในการก่อสร้างทางรถไฟ ทำให้ยูนนานมีโครงข่ายเส้นทางรถไฟไม่มากนักเมื่อเทียบกับมณฑลอื่นๆ ของจีน ทั้งนี้ รัฐบาลกลางมีโครงการเชื่อมโยงจีนออกสู่ทะเลอันดามันทางฝั่งประเทศพม่า โดยจะผ่านมณฑลยูนนานด้วยระยะทางจากชายแดนยูนนานออกไปประมาณ 1 พันกิโลเมตร รวมทั้งโครงการก่อสร้างและปรับปรุงเส้นทางรถไฟจากคุนหมิงไปยังด่านชายแดนติดพม่าที่เมืองรุ่ยลี่ของยูนนานเพื่อเชื่อมต่อไปยังเมืองมูเซอของพม่าต่อไป

สำหรับการเข้ามาลงทุนของต่างชาติในยูนนาน ดังแสดงในภาพ มีฮ่องกงเข้ามาลงทุนมากที่สุด สัดส่วนสูงถึงร้อยละ 60 ของการลงทุนต่างชาติ (FDI) ทั้งหมดในยูนนาน ตามมาด้วยการลงทุนจากหมู่เกาะบริติช เวอร์จิน สิงคโปร์ สหรัฐฯ และฟิลิปปินส์ สำหรับประเภทธุรกิจที่ต่างชาติเข้ามาลงทุนส่วนใหญ่เป็นโครงการอสังหาริมทรัพย์สัดส่วนสูงถึงร้อยละ 16.9 ของการลงทุนจากต่างชาติทั้งหมด ตามมาด้วยสาขาก่อสร้างร้อยละ 15.8 ภาคการผลิตสินค้าร้อยละ 15 และการผลิตกระแสไฟฟ้าร้อยละ 13.6

Utilized FDI of Yunnan (US\$ million)

Source: Yunnan Statistical Yearbook 2012

ด้านการค้าระหว่างประเทศ ในขณะนี้ ตลาดส่งออกหลักของยูนนาน ได้แก่ พม่า และเวียดนาม ซึ่งมีพรมแดนติดกับยูนนาน ตามมาด้วยไทย มาเลเซีย สหรัฐฯ และอินเดีย โดยมีสินค้าส่งออกจากยูนนานที่สำคัญ เช่น สารไดแอมโมเนียมไฮโดรเจนฟอสเฟต ปุ๋ย ไฟฟ้า กระเป๋ายาสูบ ทริปปิเลซูปเปอร์ฟอสเฟต

ส่วนแหล่งนำเข้าของยูนนานส่วนใหญ่อยู่ในอาเซียน ได้แก่ มาเลเซีย พม่า ไทย อินโดนีเซีย ตามมาด้วยสหรัฐฯ และออสเตรเลีย ซึ่งมีสินค้าที่ยูนนานนำเข้าเป็นหลัก เช่น แร่ทองแดง น้ำมันปาล์ม กำมะถัน แร่ตะกั่ว แร่เหล็ก ยางผสมขั้นต้น ดีบุก รถชุดดินประเภทหมนุนได้ 360 องศา เป็นต้น

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย

เรามาดูข้อมูลการค้ายูนนาน-ไทยกันบ้าง จากรายงานของศูนย์บริการข้อมูลธุรกิจไทยในจีน ในปี 2011 ยูนนานมีมูลค่าการค้ากับไทย 738 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แบ่งเป็นยูนนานนำเข้าจากไทย 336 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สินค้าที่ยูนนานซื้อจากไทยมากที่สุด ได้แก่ ยางธรรมชาติ ตามมาด้วยดีบุก มังคุดสดและแห้ง เคมีภัณฑ์ ลำไยสด ยางแผ่นรมควัน กลัวยหอมสดและแห้ง ส่วนการส่งออกจากยูนนานมาไทยมูลค่า 402 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เช่น สารไดแอมโมเนียมไฮโดรเจนฟอสเฟต ผลไม้สด กระเทียมแห้งและสด บรอกโคลีสดและแช่แข็ง ถั่วลิ้นเตาสดและแช่แข็ง ผักสด อุ่นสด กระหล่ำดอกสดและแช่แข็ง เป็นต้น

ด้านการลงทุน ยูนนานเป็นอีกมณฑลยอดนิยมที่นักธุรกิจและผู้ประกอบการ SME ไทยสนใจเข้าไปลงทุนค่อนข้างมาก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความใกล้ชิดและแรงเชียร์ของหน่วยราชการไทยตามกระแสแห่งมณฑลยูนนานที่อยู่ใกล้ไทย อย่างไรก็ดี ธุรกิจไทยในยูนนานเหล่านั้นจะประสบความสำเร็จมากน้อยแค่ไหนอย่างไรก็ต้องไปติดตามดูกันต่อไป

ทั้งนี้ รัฐบาลไทยได้เข้าไปตั้งสถานกงสุลไทยในนครคุนหมิง เมืองเอกของยูนนาน และลงนามในสารพัดความร่วมมือระหว่างกัน เช่น การจัดตั้ง “คณะทำงานไทย – มณฑลยูนนาน” มาตั้งแต่เดือนเมษายน 2002 และความร่วมมือในลักษณะ “บ้านพี่เมืองน้อง” ระหว่างยูนนานกับจังหวัดของไทยมากถึง 5 คู่ ได้แก่ (1) เชียงใหม่กับนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน (2) เชียงรายกับมณฑลยูนนาน (3) เชียงรายกับเทศบาลเมืองเชียงรุ่ง สิบสองปันนา มณฑลยูนนาน (4) ลำพูนกับเทศบาลเมืองเชียงรุ่ง สิบสองปันนา มณฑลยูนนาน และ (5) ตากกับเมืองเต๋อหง มณฑลยูนนาน

ดัชนีเศรษฐกิจสำคัญมณฑลยูนนาน	2011		Jan - Oct 2012	
	Value	Growth (%, y-o-y)	Value	Growth (%, y-o-y)
Gross Domestic Product (RMB bn)	889.3	13.7 ¹	670.0 ³	12.6 ¹
Per Capita GDP (RMB)	19,265	13.0 ¹		
Added Value Output				
- Primary industry (RMB bn)	141.1	6.0 ¹	87.4 ³	6.5 ¹
- Secondary industry (RMB bn)	378.0	17.9 ¹	292.9 ³	14.7 ¹
- Tertiary industry (RMB bn)	370.2	12.0 ¹	289.7 ³	12.0 ¹
Value-added Industrial Output ² (RMB bn)	275.4	18.0 ¹		14.5 ¹
Fixed-assets Investment (RMB bn)	592.7	27.6	604.5	27.2
Retail Sales (RMB bn)	300.0	20.0	268.8	15.8
Inflation (Consumer Price Index, %)		4.9		3.0
Exports (US\$ mn)	9,473	24.5	7,614	-5.7
- By FIEs (US\$ mn)	360	9.2	278	-7.2
Imports (US\$ mn)	6,580	13.0	8,262	60.9
- By FIEs (US\$ mn)	389	23.4	231	-31.1
Utilised Foreign Direct Investment (US\$ mn)	1,738	30.8	1,046 ⁴	48.7

หมายเหตุ : ¹ In real terms ² For all state-owned enterprises and other forms with annual sales over RMB20 million
³ Jan-Sep 2012 ⁴ Jan-Aug 2012

ที่มา : Yunnan Statistical Yearbook 2012, Yunnan Statistical Bureau, China's Customs Statistics, 12.2011, 10.2012

นครเฉิงตูและมหานครฉงชิ่ง : "ตลาดทางเลือกใหม่" ผู้ส่งออกไทย

ดิฉันและทีมวิจัยได้มีโอกาสไปเดินสำรวจตลาดเพื่อดูพฤติกรรมผู้บริโภคใช้จ่ายใช้สอยของคนจีนใน 2 เมืองสำคัญของจีนตอนใต้ที่เป็น "ดาวรุ่งพุ่งแรง" คือ นครเฉิงตู (ในมณฑลเสฉวน) และมหานครฉงชิ่ง และเป็นช่วงเทศกาลเทศกาลสิ้นปีที่จะก้าวสู่ปีใหม่ จึงเป็นช่วงที่ผู้บริโภคจีนกำลังมีความสุขกับการใช้จ่ายซื้อของขวัญ/ของฝากให้แก่กันและกัน บทความนี้จะมาหาคำตอบว่า คนจีนซื้ออะไรให้กันในวันปีใหม่

ที่สำคัญ ตลาดของทั้ง 2 เมืองในจีนตะวันตกนี้ กำลังถูกจับตามองจากทั่วโลกในฐานะเป็นตลาดรอง (second-tier market) ที่ร้อนแรงของจีน เพราะผู้บริโภคมีกำลังซื้อเพิ่มสูงขึ้น และที่สำคัญ ภาวะการแข่งขันในตลาดทั้ง 2 แห่งนี้ ยังมีได้รุนแรงหรือเข้มข้นมากเท่าการแข่งขันในตลาดมณฑลชายฝั่งตะวันออก อย่างเช่น ตลาดเซี่ยงไฮ้ จึงนับเป็น "ตลาดทางเลือกใหม่" สำหรับผู้ส่งออกนะคะ

คณะวิจัยของดิฉันได้ไปสำรวจและสัมภาษณ์ (ผ่านล่าม) ทั้งผู้จัดการและฝ่ายจัดซื้อของห้างสรรพสินค้าชื่อดังใน 2 เมืองนี้ ได้แก่ ห้างสรรพสินค้า Ito Yokado และห้างสรรพสินค้า Isetan ซึ่งล้วนเป็นห้างดังจากญี่ปุ่น รวมทั้งห้างสรรพสินค้า Parkson ของนักลงทุนมาเลเซีย และศูนย์จำหน่ายเฟอร์นิเจอร์ IKEA ที่ตั้งจากสวีเดน ตลอดจนการสำรวจร้านค้าปลีกของคนจีนในท้องถิ่นเอง ด้วยความอนุเคราะห์ในการประสานงานนัดหมายอย่างดียิ่งของผู้อำนวยความสะดวกสำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครเฉิงตู พร้อมทั้งงานที่ได้กรุณาเดินทางไปร่วมสัมภาษณ์ในเมืองดาวรุ่งพุ่งแรงของจีนทั้ง 2 แห่งนี้

แม้ในอดีต คนจีนจะไม่ค่อยได้ให้ความสำคัญกับวันปีใหม่สากลมากนัก เมื่อเทียบกับวันตรุษจีน แต่ในขณะนี้ คนจีนจำนวนไม่น้อยก็เริ่มหันมาให้ความสำคัญให้ของขวัญในวันปีใหม่ ไม่แพ้ฝรั่งตะวันตก จึงเกิดความอยากรู้อยากทราบว่า คนจีนนิยมซื้ออะไรให้กันในวันพิเศษเช่นนี้ และมีอะไรเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจซื้อบ้าง เท่าที่สังเกตและสัมภาษณ์ พอจะสรุปได้ดังนี้

โดยทั่วไปพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อสินค้าของขวัญ/ของฝากของผู้บริโภคจีน จะมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แตกต่างหลากหลายกันไป ขึ้นอยู่กับรสนิยม เพศ อายุ ภูมิหลังการศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจ และฐานะทางสังคม อาทิเช่น ถ้าจะซื้อของขวัญปีใหม่ให้คนรัก ก็จะเน้นรสนิยมความชอบของผู้รับเป็นสำคัญ ทำนองว่า อยากรู้ อะไรที่จ่ายให้ ขอเพียงถูกใจน้อง หรือถ้าจะซื้อเพื่อเอาใจหรือรักษาสายสัมพันธ์ (Guanxi) กับข้าราชการระดับสูงของจีน ก็จะเน้นสินค้าที่ดี มีราคา และมีคุณค่า

เราลองมาไล่เรียงกันดูว่า ผู้บริโภคจีนในแต่ละกลุ่มสนใจสินค้าประเภทไหนอย่างไร เริ่มจาก คนรวยจีนแบบ Super Rich คนกลุ่มนี้มีเงินมากพอที่จะจับจ่ายซื้อของขวัญ/ของฝาก โดยไม่สนใจเรื่องราคา ขอเพียงถูกใจก็พอ (รวยซะอย่าง) คนกลุ่มนี้ นิยมซื้อสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ โดยเฉพาะสินค้านำเข้าจากเมืองฝรั่งที่มีความทันสมัย และมีการออกแบบสวยงาม อาทิเช่น ประเภทเครื่องแก้วคริสตัลดีไซน์จากยุโรป

อีกกลุ่มที่น่าสนใจ คือ บรรดาหนุ่มจีนวัยกลางคนที่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจ มีรายได้สูง และมีฐานะทางสังคม ก็จะมีแต่คนอื่นซื้อของมามอบให้ ดังนั้น คนเหล่านี้จะซื้อของให้คนอื่นน้อยลง แต่จะเริ่มหันมาซื้อสินค้าที่ถูกใจเพื่อเป็นรางวัลให้ตัวเอง โดยมักจะเลือกซื้อสินค้าที่มีคุ่มค่า หรือสามารถเก็บสะสมเพื่อการลงทุน หากสามารถสืบทอดให้ลูกหลานได้ก็จะยิ่งดี สินค้าที่สนใจจึงมักจะเป็นสินค้าชิ้นใหญ่ ลักษณะโดดเด่นหวัดไหวได้ ซึ่งเป็นลักษณะที่แตกต่างกับกลุ่มวัยรุ่นจีน ซึ่งชอบสินค้าชิ้นขนาดกะทัดรัด และเน้นตามกระแสของตะวันตก เป็นต้น

เรามาคู สาวจีน กันบ้าง พบว่าไม่ว่าจะเป็นวัยทำงานหรือวัยกลางคน สาวจีนส่วนใหญ่จะไม่ค่อยซื้อสินค้าให้คนอื่น และไม่ค่อยสนใจซื้อสินค้าตกแต่งบ้าน เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของฝ่ายชาย สาวจีนอาจจะเพียงแค่ออกความคิดเห็นว่า ควรจะตกแต่งบ้านอย่างไร แต่จะไม่เป็นผู้ควักกระเป๋าจ่ายเงินเอง ในทางตรงกันข้าม ถ้าเป็นการซื้อของให้ตัวเอง หากถูกใจสาวจีนแล้ว ราคาไม่ใช่ปัญหา ขอเพียงมีความสวยงาม และนำออกโชว์หรือสวมใส่โชว์ แล้ว สามารถบ่งบอกถึงฐานะของตน แม้ว่าราคาสูงเพียงใดก็ยินดีจ่าย และสินค้าไม่จำเป็นต้องมีความคงทน เพราะรสนิยมความชอบของสาวจีนจะเปลี่ยนไปตามกระแสหรือแฟชั่น และมักจะเปลี่ยนหรือซื้อใหม่อยู่เรื่อย

สำหรับตัวสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของขวัญ/ของฝากที่คนจีนซื้อให้แก่กันและกัน มีทั้งสินค้านำเข้า และสินค้าที่ผลิตในจีน โดยเฉพาะผู้ผลิตจีนวันนี้ได้เริ่มหันมาถือคติ **Made in China Sold in China** เพื่อสนองตลาดภายในที่มีกำลังซื้อมหาศาลของจีนเองมากขึ้น

มุ่งสู่จีนตะวันตก (Go – West Policy)

รัฐบาลกลางของจีนมี นโยบาย "มุ่งสู่จีนตะวันตก" (Go-West Policy) อย่างจริงจังมาตั้งแต่ต้นปี 2000 ที่เริ่มประกาศใช้ “นโยบายพัฒนาภาคตะวันตก” (Xibu Da Kaifa) ส่งผลให้เศรษฐกิจจีนก้าวกระโดดต่อไปได้ทุกๆ ที่เกิดปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในภูมิภาค เช่น วิกฤตต้มยำกุ้ง จนทำให้ประเทศต่างๆ ถูกกระทบจนถึงขั้นไปถ้วนหน้า

การเบนเข็มมาเน้นจีนตะวันตกช่วยให้เศรษฐกิจจีนเดินหน้าต่อไปได้ ดังจะเห็นได้จากในช่วงปี 2000-2008 อัตรา GDP ของจีนตะวันตกเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 11.7 ต่อปี ในแต่ละปี รัฐบาลกลางของจีนจัดสรรงบประมาณด้านการลงทุนมากกว่าร้อยละ 43 ของการลงทุนทั้งหมดไปยังจีนตะวันตก เพื่อกระตุ้นอุปสงค์ภายในประเทศ

ตารางแสดงสัดส่วนของจีนตะวันตก ต่อประเทศจีนทั้งหมด

ดัชนีทางเศรษฐกิจจีนตะวันตก	สัดส่วนต่อทั้งประเทศจีน (ร้อยละ)
ขนาดพื้นที่	71.4
จำนวนประชากร 370 ล้านคน	27.5
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)	18.3
ผลผลิตอุตสาหกรรม	
ถ่านหิน	36.6
น้ำมันดิบ	24.8
ไฟฟ้า	24.4
เหล็กกล้า	12.9
มูลค่าการลงทุนในสินทรัพย์คงที่	19.9

ที่มา : China Statistical Yearbook 2008 (จีนตะวันตก ประกอบด้วย 6 มณฑล 5 เขตปกครองตนเอง และ 1 มหานคร)

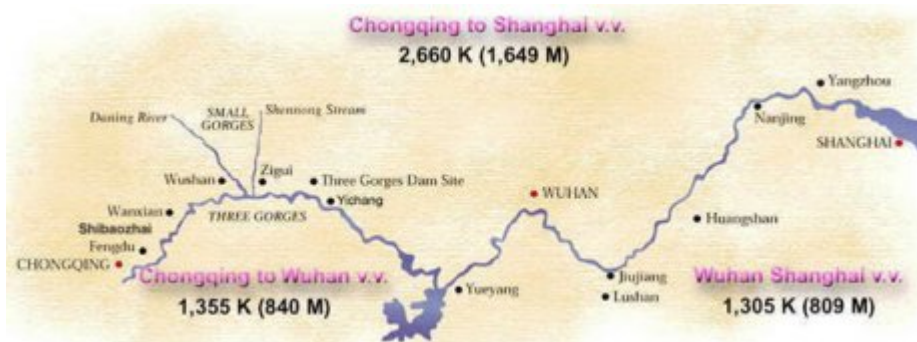
ในฐานะนักวิชาการไทย ดิฉันให้ความสนใจกับจีนตะวันตกเป็นพิเศษ และนับตั้งแต่สามารถเดิมพัน (ตัวเอง) ในการเขียนวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกเกี่ยวกับเศรษฐกิจมณฑลจีนแบบเจาะลึกชิ้นแรกของประเทศไทยได้สำเร็จโดยได้เลือกที่จะเน้น "มณฑลจีนตะวันตก" ดิฉันก็ไม่เคยหยุดที่จะติดตามพัฒนาการของ จีนตะวันตก ภูมิภาคที่สำคัญยิ่งของจีน ซึ่งตั้งอยู่ไม่ห่างจากไทย

ตั้งแต่ปี 2002 เป็นต้นมา ดิฉันได้เริ่มเดินทางไปตะลุยตระเวนจนครบ 12 มณฑลจีนตะวันตกที่ครอบคลุมภายใต้นโยบาย Go-West Policy รวมทั้งการไปสำรวจเส้นทางสายไหม (Silk Road) ตั้งแต่นครซีอานในมณฑลส่านซี ไปจนถึงนครอุรุมชีในซินเจียง ตลอดจนเส้นทางจากมองโกเลียในไปจนถึงสุดทางที่ทิเบต ซึ่งล้วนมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นแตกต่างกันไป

ในแต่ละครั้งที่ได้ไปสัมผัสมณฑลจีนตะวันตกเหล่านั้น ก็ต้องทิ้งกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว และยากที่จะหยุดยั้ง โดยเฉพาะถนนหนทางและโครงข่ายคมนาคมต่างๆ ที่นำความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปยังมณฑลตอนในของจีน แต่ก็ต้องยอมรับว่า ยังคงมีความยากจนและความล้าหลังหลงเหลืออยู่ในชนบทของจีนตะวันตกเช่นกัน เพราะไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะขจัดความยากจนเหล่านั้นให้หมดสิ้นไปจากแผ่นดินจีนที่แสนจะกว้างใหญ่ไพศาล

หลายครั้งที่ดิฉันเลือกเดินทางไปยังพื้นที่จีนตะวันตกโดยไม่ใช้เครื่องบิน แต่จะใช้วิธีล่องแม่น้ำโขง หรือไม่ก็ใช้เส้นทางบกจากภาคเหนือของไทยผ่านพม่าไปจีน ตามแนวเส้นทาง R3W รวมทั้งการใช้เส้นทางบกสุดฮิตที่ผ่านลาว คือเส้นทาง R3E หรือ R3A (เส้นเดียวกันแต่มีสองชื่อเรียก) ไล่ลัดเลาะไปตามแนว “เส้นทางหลวงคุนหมิง-กรุงเทพฯ” ไปจนถึงนครคุนหมิงในมณฑลยูนนาน แล้วต่อไปยังมณฑลอื่นๆ ของจีนตะวันตก ทำให้มีโอกาสได้พบเห็นสภาพความเป็นจริงของการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงตลาดจีนตะวันตก

แม้ว่าจีนตะวันตกจะมีจุดอ่อนทางธรรมชาติ ในการเป็น landlocked ไม่มีทางออกทะเล หากแต่เป็นภูมิภาคที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร อาทิเช่น ถ่านหินและน้ำมันดิบ และได้รับความสำคัญในเชิงนโยบายจากรัฐบาลกลางเสมอมา โดยเฉพาะการทุ่มเทงบประมาณในการสร้างเขื่อนยักษ์ "สามโตรก" (Three Gorges Dam) และการพัฒนาเส้นทางขนส่งทางแม่น้ำแยงซีเกียง จนในขณะนี้ สินค้าต่างๆ ที่ผลิตในมณฑลจีนตอนใน อาทิเช่น รถยนต์ที่ผลิตในฉงชิ่งสามารถขนส่งลำเลียงไปตามแม่น้ำแยงซีเกียงเพื่อไปออกทะเลที่ปากแม่น้ำในมณฑลเซี่ยงไฮ้ ด้วยระยะทาง 2,660 กิโลเมตร และขนส่งตรงต่อไปทางทะเลจนถึงประเทศปลายทาง อาทิเช่น อิหร่าน

ดิฉันได้มีโอกาสไปลองและพักค้างกลาง "มหานครแยงซีเกียง" หรือ "ฉงเจียง" ในภาษาจีนกลางมาแล้วถึง 3 รอบ (ปี 2004 ปี 2006 และล่าสุดปี 2009) เพื่อสำรวจเส้นทางขนส่งทางแม่น้ำและติดตามพัฒนาการในการก่อสร้างเขื่อนสามโตรก ทัศนียภาพแห่งความยิ่งใหญ่ในการพัฒนาจีนตะวันตก ด้วยระยะเวลาก่อสร้างนานถึง 17 ปี

นอกจากนี้ ผู้บริโภคในจีนตะวันตก ซึ่งมีประมาณ 370 ล้านคน ได้เริ่มอยู่ดีกินดี มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีการจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น จากรายงานปี 2009 อัตราการขยายตัวของการค้าปลีก (retail sale) ใน 12 มณฑลจีนตะวันตก รวมกันเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 19 และมีอัตราสูงกว่าอัตราการเติบโตของการค้าปลีกของทั้งประเทศ รวมไปถึงอัตราการขยายตัวของการลงทุนในสินทรัพย์คงที่ในจีนตะวันตกสูงถึงร้อยละ 38.9 มูลค่าราว 3.16 ล้านล้านหยวน ตลอดจนการติดต่อค้าขายกับตลาดโลกมากขึ้น และการหลั่งไหลเข้ามาของเงินลงทุนจากต่างประเทศ มีบริษัทชั้นนำระดับโลกที่ตบเท้าเข้าไปลงทุนในจีนตะวันตกจำนวนมาก อาทิเช่น การลงทุนของ Intel ในเสฉวน ส่งผลให้ จีนตะวันตกในวันนี้ จึงมิใช่ "ดินแดนหลังเขา" ดังเช่นในอดีตแล้ว

มุ่งสู่จีนตะวันตก (Go – West Policy)

กรณีศึกษาเส้นทางสู่ทะเลของจีนตะวันตก : ค่าใช้จ่าย ระยะทางและระยะเวลา

เนื่องจากประเทศไทยมีพรมแดนไม่ห่างจากจีน โดยเฉพาะมณฑลจีนตะวันตก เช่น ยูนนานทำให้ผู้ประกอบการไทยหลายท่านสนใจที่จะค้าขายกับมณฑลจีนตะวันตกเหล่านั้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมณฑลตอนในทางตะวันตกของจีนเป็นดินแดน landlocked จึงมีคำถามตามมาว่า โดยปกติแล้ว มณฑลเหล่านี้จะใช้เส้นทางใดเพื่อขนส่งสินค้ากับตลาดโลก โดยเฉพาะเส้นทางขนส่งเชื่อมต่อกับท่าเรือของมณฑล landlocked เหล่านี้ จะมีระยะทางและมีค่าใช้จ่ายเท่าไร

ที่สำคัญ ในแง่การขนส่งและโลจิสติกส์ จะมีความเป็นไปได้หรือไม่ที่มณฑลจีนตอนในเหล่านั้นจะเปลี่ยนมาใช้เส้นทางออกสู่ทะเลโดยผ่านประเทศไทย หากสะพานข้ามแม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายได้ก่อสร้างเสร็จ โดยเฉพาะการขนส่งมาไทยเพื่อไปออกทะเลอันดามัน เป็นต้น บทความนี้จะมาตอบในเชิงวิเคราะห์ให้ค่ะ โดยข้อมูลส่วนใหญ่มาจากการเดินทางไปสัมภาษณ์และลงพื้นที่ภาคสนามในมณฑลจีนตะวันตกดังกล่าว

เริ่มจากมณฑลยูนนาน มณฑลชายแดนที่ติดกับเพื่อนบ้านถึง 3 ประเทศ คือ พม่า ลาวและเวียดนาม แต่ไม่มีทางออกทะเล ในขณะนี้ นิยมขนส่งสินค้าเพื่อไปออกทะเลที่มณฑลกว่างตุงผ่านก๊วยโจวและกว่างซี ด้วยระยะทางประมาณ 2,199 กิโลเมตร ใช้ระยะเวลาขนส่ง 5-7 วัน และมีค่าใช้จ่ายในการขนส่งทางรถไฟแบบเหมา ราคา 3,550 หยวน ต่อตู้ 20 ฟุต และราคา 6,970 หยวนต่อตู้ 40 ฟุต

จากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในยูนนาน ทำให้ทราบว่า สายเดินเรือของจีน เช่น กลุ่ม COSCO จะส่งตู้คอนเทนเนอร์เปล่ามาทางรถไฟเพื่อมาบรรจุสินค้าของจีนตอนใน แล้วค่อยลำเลียงทางรถไฟขนส่งกลับไปออกทะเลที่ท่าเรือน้ำลึกในมณฑลชายฝั่ง ซึ่งส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 80 ของท่าเรือชายฝั่งของจีนจะมีรางรถไฟตรงไปจนถึงท่าเทียบเรือน้ำลึกเหล่านั้น

อย่างไรก็ดี ระยะเวลาในการจองตู้ในขบวนรถไฟของจีนยังคงมีความไม่แน่นอนสูงขึ้นกับช่วงเวลาและฤดูกาล รวมไปถึงเส้นสายหรือกวนซี (Guanxi) เช่น หากเป็นช่วงเวลาที่ต้องใช้รถไฟเพื่อขนส่งถ่านหิน อาจจะต้องจองล่วงหน้านานถึง 1 เดือน หรือกรณีที่เป็นบริษัทที่ไม่มีสายป่านยาวพอ ก็ต้องใช้เวลาในการรอคิวขนส่งทางรถไฟนานมาก

สำหรับกรณีของมณฑลसानซี มณฑลตอนในอีกแห่งทางเหนือตอนบนของจีน นิยมใช้ทางรถไฟเพื่อขนส่งสินค้าไปออกสู่ทะเลเช่นกัน เส้นทางขนส่งที่สั้นที่สุดสำหรับसानซี คือ เส้นทางไฟสายซีอาน-ปาวจี-เหลียนหยุนกั่ง และสามารถตรงไปจนถึงปลายทางภายในท่าเรือน้ำลึกเหลียนหยุนกั่งของมณฑลเจียงซูได้เลย ทำให้ไม่ต้องเสียเวลาเปลี่ยนถ่ายหลายรอบ

ข้าราชการจีนด้านคมนาคมขนส่งของซีอานอธิบายว่า โดยทั่วไป หากมีระยะทางเกินกว่า 400-500 กิโลเมตร ก็านิยมขนส่งสินค้าด้วยระบบรางมากกว่าทางถนน เพราะจะสิ้นเปลืองค่าน้ำมันและต้องเสียค่าผ่านทางด่วนในจีนซึ่งราคาค่อนข้างสูงมาก

ฝ่ายจีนทั้งภาครัฐและเอกชนในนครซีอานของส่านซี ยังได้ให้ความเห็นว่า คงมีความเป็นไปได้น้อยและไม่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจสำหรับซีอานในการที่จะขนส่งสินค้าจากส่านซีเพื่อลงไปยูนนาน แล้วใช้ทางหลวงคุนหมิง-กรุงเทพฯ เพื่อมาออกทะเลในประเทศไทย แม้ว่าในอนาคต จะมีสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 4 ที่เชียงของ เพราะระยะทางไกลมาก คิดเฉพาะเส้นทางในจีนจากซีอาน-เจียงตู-คุนหมิง-ชายแดนบ่อหานก็มีระยะทางไกลถึง 2,657 กิโลเมตร และยังต้องผ่าน R3A ในลาวต่ออีก 228 กิโลเมตร รวมทั้งหมด 2,885 กิโลเมตรกว่าจะมาถึงสะพานข้ามแม่น้ำโขงเพื่อไปยังชายแดนของไทยที่เชียงราย นอกจากนี้ การค้าขายระหว่างส่านซีกับประเทศไทยโดยตรงยังมีไม่มาก และส่านซีเองก็ไม่ค่อยคุ้นเคยกับข้อตกลงการค้าเสรี ASEAN-China FTA

ในกรณีของ**มณฑลเสฉวน** ซึ่งที่มวิจัยฝากความหวังไว้ในตอนแรกว่า น่าจะเป็นมณฑลศักยภาพที่สนใจขนส่งสินค้ามาออกสู่ทะเลโดยใช้เส้นทางคุนหมิง-กรุงเทพฯ แต่จากการสัมภาษณ์กลับพบว่า อาจจะไม่คุ้มค่าเช่นกัน เพราะเส้นทางจากเจียงตู-คุนหมิง-ชายแดนที่บ่อหานแล้วต่อด้วยเส้นทาง R3A ในลาว มีระยะทางไกลมากกว่ารวม 2,000 กิโลเมตร โดยในขณะนี้ เสฉวนนิยมขนส่งสินค้าด้วยระบบรางทางรถไฟเพื่อไปออกทะเลที่เชียงไฮ้ ใช้เวลาประมาณ 4 -5 วัน ด้วยระยะทางราว 2,631 กิโลเมตร และมีค่าใช้จ่ายแบบเหมาตู้ประมาณ 5,000 หยวนต่อตู้ขนาด 20 ฟุต และราคา 9,000 หยวนต่อตู้ 40 ฟุต

ขอปิดท้ายด้วย**มหานครฉงชิ่ง** ซึ่งมีข้อได้เปรียบกว่า 3 มณฑลที่กล่าวมาเพราะมีแม่น้ำแยงซีเกียง (ฉางเจียง) ไหลผ่านและมีท่าเรือ “ซุนทาน” (Cuntan Port) ซึ่งเป็นท่าเรือคอนเทนเนอร์ริมแม่น้ำที่สำคัญของจีน และสามารถนำสินค้าผ่านพิธีการศุลกากรที่ท่าเรือซุนทานเพื่อขนส่งตรงไปต่างประเทศได้เลย โดยล่องไปตามแม่น้ำแยงซีเกียงเพื่อออกปากทางสู่ทะเลที่เชียงไฮ้ ด้วยระยะทางประมาณ 2,660 กิโลเมตร

จากการสัมภาษณ์และเยี่ยมชม ผู้จัดการท่าเรือฯ เล่าให้ฟังด้วยความภูมิใจว่า แม้ว่าท่าเรือซุนทานจะอยู่ตอนในของจีนห่างชายฝั่งทะเล 2,000 กว่ากิโลเมตร หากแต่มีความคึกคักการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศในปริมาณที่พอๆ กับท่าเรือคลองเตยของไทยโดยผู้จัดการบริษัทเดินเรือคอนเทนเนอร์ทางแม่น้ำรายใหญ่ของรัฐบาลฉงชิ่ง คือ Chongqing Pacific Ocean ได้เล่าเสริมให้ฟังว่า ในขณะนี้ ฉงชิ่งสามารถส่งออกรถยนต์ รถมอเตอร์ไซค์และชิ้นส่วนยานยนต์ไปหลายประเทศ เช่น ประเทศในตะวันออกกลางและแอฟริกา โดยลำเลียงขนส่งตรงจากท่าเรือตอนในแห่งนี้

เขตสินค้าทัณฑ์บน (Cuntan Bonded Port Zone) ที่อยู่ภายในท่าเรือซุนทานยังเป็นเขตสินค้าทัณฑ์บนภายในประเทศ (inland) แห่งแรกของประเทศจีน โดยมีท่าเทียบเรือคอนเทนเนอร์เปิดใช้งานแล้ว 2 ท่า และหากท่าเรือแห่งนี้ก่อสร้างครบทั้ง 3 เฟส จะมีท่าเทียบเรือฯ ทั้งหมด 9 ท่า

ต้องยกนิ้วให้กับความสามารถของรัฐบาลจีนในการพัฒนาเส้นทางขนส่งทางแม่น้ำแยงซีเกียง จนสามารถขจัดจุดอ่อนของมณฑลจีนตะวันตกในการเป็น landlocked ได้อย่างน่าทึ่ง

เส้นทางสู่ทะเลของมณฑลจินตตะวันตก : ระยะทาง ระยะเวลา ค่าใช้จ่าย

เส้นทาง	รูปแบบขนส่ง	ระยะทาง	ค่าใช้จ่าย	ระยะเวลา
มณฑลยูนนาน :คุนหมิง-กวางโจว	รถไฟ	2,199 กม.	แบบเหมา --ตู้ 20 ฟุต 3,550 หยวนต่อตู้ --ตู้ 40 ฟุต 6,970 หยวนต่อตู้	รถไฟ 5-7 วัน
มณฑลส่านซี : ซีอาน – เหลียนหยุนกั๋ง (เจียงซู)	รถไฟ	1,396 กม.	ประมาณ 0.1 – 0.2 หยวนต่อ ตัน ต่อกม. (ไม่รวมค่าขนถ่าย+ อื่นๆ)	รถไฟ 1-2 วัน
มณฑลเสฉวน : เฉิงตู – เซียงไฮ้	รถไฟ	2,631 กม.	แบบเหมา --ตู้ 20 ฟุต 5,000 หยวนต่อตู้ --ตู้ 40 ฟุต 9,000 หยวนต่อตู้	รถไฟ 4 -5 วัน
มหานครฉงชิ่ง – เซียงไฮ้	เรือ โดยใช้แม่น้ำ แยงซีเกียง	2,660 กม.	แบบเหมา -- ตู้ 20 ฟุต 2,200-2,400 หยวน ต่อตู้ -- ตู้ 40 ฟุต 4,000 หยวนต่อตู้	ทางแม่น้ำ 7-8 วัน

ที่มา : อักษรศรี พานิชสาส์น (2553) รวบรวมจากสัมภาษณ์และเดินทางสำรวจข้อมูลระหว่าง 20-31 มกราคม 2553

ที่สำคัญ ผู้ให้สัมภาษณ์ในแต่ละมณฑลยังได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับอุปสรรคหรือปัญหาในการขนส่งสินค้าโดยใช้เส้นทางคุนหมิง-กรุงเทพฯ เพื่อมาผ่านภาคเหนือของไทย โดยเฉพาะประเด็นการขนส่งผ่านประเทศลาวก่อนไปถึงจีน ยังคงมีปัญหาในเรื่องสภาพถนน กวาระเบียบภายในของลาว เป็นต้น

โดยสรุป เส้นทางบกที่เชื่อมโยงไทยไปยังมณฑลจินตตะวันตกโดยผ่านทางหลวงคุนหมิง-กรุงเทพฯยังไม่ใช้เส้นทางหลักของการค้าขายระหว่างไทย-จีนในขณะนี้